

PRI ČEBELICAH

Ukrepi za letošnje prezimovanje

Na splošno se sicer lahko reče, da je bila letošnja letina za čebelarstvo še dosti ugodna. Sicer o kakšni prvovrstni in izredni letini ne moremo govoriti, ker se niti pomlad niti jesen ni dobro odrezala; a pozna pomlad in poletje je bilo prav zadovoljivo.

Pravijo, da je v področju Krma in tja proti Logatcu boja izredno močno in dolgo medila. Baje je sladka tekočina kar kapala na tla. Toda paša je na hoji v glavnem ostala neizrabljena.

Ajda pa je letos močno odpovedala. Ponekod tako zelo, da so družine nabrale komaj kak kilogram. O zimski zalogi, nabrani na ajdi, govori lahko le malokateri čebelar. Večina čebeljih družin sedi na mnogo prepričli zalogi, oni panji pa, ki so brali hojo (teh ni veliko!), so na hojevem medu v nevarnosti, da bi jih pozimi ne pokončala griza.

Pred mesecem dni bi bilo še mogoče reči: Združujte družine. Naredite iz dveh ali treh družin eno samo; in skupni zalogi bo ena družina lahko prezimila in panj bo močno živahen. Marsikateremu čebelarju bodo čez zimo padle vse družine, ker jim bo tja januarja ali pa še prej zmanjkalo živeža. Zdi se nam bolj pametno še sedaj skrbeti šteto vilo družin, čeprav bo to delo jako težavno in za čebele nikakor ugodno. Vendar je bolje rešiti vsaj nekaj kakor prepustiti vse svoji usodi.

Na tem mestu ne moremo dajati podrobnih navodil za združevanje v tem času. Razlikovalo se itak ne bo mnogo od običajnega združevanja, le da bo delo treba morda opraviti na toplejšem prostoru in gledati, da se gnezda ne razdirajo preveč, ampak iz dveh ali treh gnezd napravi eno in se medena zaloga pravilno porazdeli. Morda bo še toliko lažje in delajo preveč redke raztopine. Kajti vsa odvišna voda mora izhlapeti pri predelavi, ki jo opravijo čebele, kadar dodano hrano jem-

Kdor ima družine na zalogi, ki je manjša kot 6—7 kg, mu tudi sladkor ne bo rešil vseh družin. Kdor pa bi sladkor imel, ga je umestno dodati takoj in ga pravilno pripraviti. Predvsem je treba čebelarje opozoriti, da ne delajo preveč redke raztopine. Kajti vsa odvišna voda mora izhlapeti pri predelavi, ki jo opravijo čebele, kadar dodano hrano jem-

ljejo. V zrelem medu je okrog 20% vode; ista količina je približno potrebna za invertiran (predelan) sladkor. Če bi kdo dodajal saldorno raztopino v razmerju 1:1 (t. j. na 1 kg sladkorja 1 liter vode), bi morale čebele do 80 dkg (del) vode spraviti iz raztopine in jo »pognati« v zrak. To je ogromno delo, ki stane čebele silno veliko energije, energija pa gre na račun hrane. Take izdelane čebele bi tudi težko dobro prezimile in dočakale pomlad. Raztopino napravimo tako, da damo na 1 kg sladkorja največ pol litra vode, rajši pa manj.

Kaj pa spomladansko pitanje s sladkorjem? Ceravno je sladkor jeseni zelo dober, je spomladi komaj za silo. Toda sila kola lomil! Dober bo, samo da se družine obranijo. A na nekaj je treba opozoriti čebelarje: napravite z največjo skrbnostjo vse, da bodo čebele shajale čez zimo s čim manjšo porabo medu. Kaj bi pomagal sladkor spomladi, če bodo pa tačas družine že mrtve!

Prvo je: panji morajo biti tako dobri in tako zaprti, da nikakor ni v njih prepriha. Zato jih jeseni za zimo tudi odevamo — pazimo. Ta stvar ima za porabo medu svoj pomen. Znano je, da v mesecih brez zalege (od srede oktobra do srede januarja) porabijo družine povprečno ob ugodnih prezimovalnih pogojih 500—750 gramov zaloge mesečno. Poraba je pa močno odvisna od primerne toplote v panju, seveda tudi od zunanje toplote in zlasti še od toplotnih skokov in motenj. Vemo tudi, da se čez zimo čebele stisnejo v gruho in da toplino v gruči varujejo obrobne čebele, ki se izmenjavajo. Te čebele grejejo gnezdo, a oddajajo svojo telesno toploto okolici, t. j. zraku v panju. Čim toplejši je panj, tem manj toplote izžareva od čebeljih teles v zrak panja in obratno. Čim več pa čebele oddajajo svoje toplote panju, tem več hrane potrebujejo; zakaj toplota nastaja iz nekakšnega kemičnega izgorvanja hrane v telesu. Kdor torej stremi za tem, da bi njegove družine shajale s čim manjšo porabo medu, naj vestno poskrbi, da bo zrak v panju brez prepriha in čim manj odvisen od vnanjih toplotnih sprememb. To dosežemo s prvovrstno narejenimi panji in pa z opažem. Velik pomen ima tudi to, da

so obhudenj panji zloženi drug ob drugem in drug nad drugim in da med njimi po špranjah ne vleče in jih preprih ne ohlaja. Seveda ne smemo zaradi toplote v panju zapreti žrela; to mora biti odprto, da odhaja z ogljikovo kislino okuženi zrak (čebele dihaajo!) na prosto in polagoma prihaja v panj sveži zrak, ki se sprosti segreva.

Drugo: zelo neugodne za porabo zimske zaloge so hitre menjave vnanje toplote. Dobro izdelan in skrbno zapazen ter odet panj teh skokov ne čuti toliko, da bi kaj bolj kvarno

vplivali na čebelje gnezdo in povzročali večjo porabo medu.

Tretje: odstranimo od čebeljih prezimovališč vse, kar bi motilo popolni mir. Razbijanje in drugačen ropot v bližini hudo moti ta mir; še bolj pa n. pr. rojka v panju. Vsaka motnja te vrste povzroči v družini močno zvišanje toplote in s tem večjo potrošnjo hrane, pa tudi večjo obrabo čebeljinega organizma. Upoštevajmo ta navodila, pa bo poraba medu v zimskih mesecih majhna in čebele bodo čile dočakale pomlad.

SPRANJI VRT

Tekom meseca novembra je zadnji čas, da naročimo sadno drevje za saditev v jeseni oziroma spomladi. Za saditev sadnega drevja izkopljemo jame. Za spomladansko saditev naj ostanejo jame odprte celo zimo, da zemlja dobro premrzne in da se prezrači. Za jesensko saditev pa morajo ostati jame odprte vsaj 14 dni. Na dobrih, zavetnih legah z globoko zemljo sadimo le fine sadne sorte, v prvi vrsti jonatana. Dobro je, da zemlja za take nasade finih sort prerigolamo dve lopati globoko. Zemljo obenem izdatno pognojimo s preperelim hlevskim gnojem. V prerigolani zemlji bo drevje dobro rastle in obilno rodilo. Pod drevjem lahko sadimo razne druge sadeže zlasti peso, krompir, ječmen, korenje in razno povrtnino. V sedanjih časih je to zlasti važno, ker zemljo temeljito obdelamo in obenem izrabimo. Tam, kjer ne moremo in ne mislimo zemlje obdelovati, pa kopljemo drevesne jame. Te jame morajo biti 150 cm široke in 60 cm globoke. Pri kopanju jam zmečemo vrhnjo plast zemlje na eno stran, a spodnjo jalovo zemljo na drugo stran drevesne jame. Za sajenje si moramo pravočasno preskrbeti tudi drevesno kolje. Kolje mora biti obeljeno in dovolj močno; v premeru mora meriti vsaj 8 cm. Pripraviti moramo tudi potreben gnoj in kompost. Za vsako sadno drevje moramo imeti na razpolago vsaj 15 kg komposta in 50 kg hlevskega, dobro preperelega gnoja. Pred sajenjem moramo vsaj 14 dni popreje zabiti na dno drevesne jame drevesni kol in zasuti jame. Pri zasipavanju jam pazimo, da zmečemo na dnu jame vrhnjo, rodovitno plast zemlje. Na vrh te zemlje pride spodnja plast. Tako zasute jame pustimo 2 tedna pri miru, da se zemlja primeroma vleže. Za sajenje moramo imeti dva delavca. Prvi drži drevo v primerni višini, a drugi zasipava korenine. Pri sajenju moramo paziti, da posadimo drevo okrog 10 cm višje. Zemlja se bo namreč vlegla in z njo vred tudi drevo. Če bi drevesa ne posadili toliko višje, bi prišlo z vleganjem zemlje pregloboko. Posledica te-

ga bi bila nerodovitnost. Ko smo drevo posadili in pokrili koreninice s kompostom, tedaj potresemo po celi površini drevesnega kolobarja hlevski gnoj. Gnoj pokrijemo s preostalo zemljo in napravimo okrog drevesa čeden drevesni kolobar. Važno delo v novemburu je tudi gnojenje sadnega drevja. V starejših nasadih raztrosimo gnoj po vsej površini in ga plitvo podorjemo ali pokopljemo. Če to ni mogoče ga raztrosimo v sredi med vrstami drevja na 1,50—2 m široki progi in ga spravimo prav tako plitvo v zemljo. Pri mladem drevju raztrosimo gnoj po drevesnem kolobarju in ga podstihamo. Na 100 kv. m površine računamo 400 do 500 kg hlevskega gnoja ali pa 800 do 1000 kg komposta. Če gnojimo drevju vsako tretje leto, moramo množino gnoja sorazmerno povečati.

V novemburu začnemo tudi s čiščenjem drevja in redčenjem pregestih vrhov. Mah, lišaje in staro skorjo na deblu in vejah očistimo s posebno strguljo ali žično krtačo, odpadke pod drevjem pa prestrežemo in sežgemo, da uničimo razne zajedavce. Pri redčenju krone odstranimo vse suhe in napol suhe veje, dalje veje, ki so raskave in smolkave, ki visijo na tla, se križajo in drgnejo ali pa rastejo preblizu skupaj. Rane gladko obrežemo ter zamažemo s cepilno smolo ali pa s posebno drevesno mažo, ki si jo skuhamo iz 1 kg smrekove smole, 1 kg lesnega katrana četiri kg lanenega olja in 120 g denaturiranega špirta. Na tleh najdene plodove, ki jih je okužila monilija, skrbno pobirajmo in sežigajmo; isto storimo tudi z goseničjimi gnezdi glogovega belina in zlatnice, ki sta se ponekod močno razpasla in povzročata občutno škodo.

Praški. Encijan, triplat, santalovec, aoda bikarbona, pelin, aloa, rman, sladki les, laneno seme, galun.

Olja. Sivka, kopere, rožmarin, lan, mandeli, krčnica, lučnik, rutica, janež, kafra, vrbena.

Tudi sedaj sadjar ne počiva

Obrano sadje se smeji v shrambah, nekaj pridelek je gospodar odprodal, kar mu je vrglo nekaj denarja. Listje pod drevjem je pograbljeno, sadovnjaki so ostali prazni in posušeni. Vendar sadjar tudi sedaj ne sme mirovati. S škarijami, nožem, strgulo, žično ščetjo in z žago hodi sadjar med drevjem in snaži debela in veje. Ko je opravljeno snaženje, pograbi odpadlo lubje, veje in vejice, mah in lišaj ter vse skupaj zažge, da tako uniči živalske in druge škodljivce. Pri čiščenju in snaženju drevja uničuje umen sadjar tudi gosenične bube, jajčeca in druge zajedalec.

Na golem drevju opazimo suhe in zgubane plodove, ki so kakor mumificirani. Napadla in uničila jih je monolija. Te plodove je treba skrbno pobrati in sežgati, da uničimo trose.

Krmežljave pa tudi zdrave mladike so potresene s črnim prahom, kot bi jih prav na drobno oškropil s črnilom. To so jajčeca listnih uši. Te mladike porežemo in vržemo v ogenj.

Škrup je glivična bolezen, ki prezimuje na listju, mladikah in na plodovih. Pri hruškah opazimo nekam hrapavo lubje, ki je mestoma močnejše razjedeno. Ako bi tega ne zatrl, bi se prihodnje leto škrup močno razširil.

Na mladih vejicah vidimo prav čisto drobna jajčeca, ki so razvrščena v obliki obročka okoli lubja. Ta jajčeca znese samica metulja prsteničarja. Če bi jih ne uničili, bi nam prihodnje leto delale gosenice obilno škodo.

V vrhove sadnih kron pa so sedaj odložile svoja jajčeca tudi samice zimskega pedica. V gnezdih je po več sto jajčec. Tudi teh se moramo varovati.

Po zanemarjenih sadovnjakih si je poskušal svoj dom hrošček — cvetožer. Prezimuje v razpokanem lubju, med mahom in

drugod. Mlade ličinke bodo prihodnje leto uničile prašnike in pestiče cvetov. Prav tam si bodo poiskale zatočišče gosenice jabolčnega zavijača.

Drugod opazimo na debelu manjše rjavkaste lise, ki, če jih pogledamo, niso nič drugega kot jajčeca žvagarja ali gobovca, ki so zapredeni med dlake, da jih mráz ne uniči.

Iz zanemarjenih deblov sadnih dreves in iz mladih vej se vsipije žaganje. V les se je zaril vrbov vrtač, mlade veje pa je napadla modrega silca gosenica. V roke je treba vzeti tanko ostro žico, da privlečemo škodljivca na dan.

Po češpljevih nasadih prezimujejo koparji. Pod trdim štitkom pa prezimujejo njih jajčeca, ki nam bodo prihodnje leto delali nove skrbi, če jih ne bomo odstranili.

Jajčeca in samice krvavih uši prezimujejo med vodenimi poganjki, ki odganjajo tik zemlje.

Visoko v krošnjah vise zapredki zlatinca, v drugih nekoliko manjših pa glogovega belina.

Tako bi lahko še naprej pregledovali mlada in stara sadna drevesca in uničevali sadne škodljivce. Nož, strgula, žaga in šče bosta temeljito obraunala s temi nevarnimi zajedalci.

V sadovnjaku imamo še dva nevarna sovražnika, ki jih sadjarji že od nekdaj sovražijo bolj kot vse druge: zajca in voluharja. Prvega še nekoliko zajezimo z različnimi obvarovalnimi sredstvi kot lesenimi latami, žično mrežo, slamo itd., tóda voluhar je hušji škodjivec, ker njegovo delo zakriva zemlja. Prav sedaj se seli voluhar iz travnikov in polj v sadovnjake, da pokonča sadno drevje. Treba je veliko potrpežljivosti in nastavljanja pasti, strupenih vab, da pokončamo tudi tega škodljivca.

V očiščene sadovnjake postavimo ptičje krmilnice, da podpremo ptičji rod, ki se tako trudi za naš blagor.

VINOGRAD

Trgatev smo končali. Z grozdem smo vzeli trsu in zemlji precejšnje količine redilnih snovi, ki jih moramo vinogradu vrniti. Ob enem moramo obdelati jeseni tudi zemljo, da bo čez zimo razmrznila in se dobro razkrojila. Jesensko gnojenje in globoka zimska kop sta za uspevanje trte zelo važna, ker omogočata, da bo imela trta spomladi dovolj redilnih snovi v raztopljeni obliki, pa tudi dovolj zraka in vlage v tleh.

Najbolj pametno je gnojiti z dobro preperelim hlevskim gnojem v kombinaciji z umetnimi gnojili. Namesto s hlevskim gnojem si pomagamo tudi z dobrim kompostom ali pa z zelenim gnojenjem. Hlevskega gno-

ja potrebujemo na oral letno okoli 100 mq na 1 ha pa okoli 200 mq. Ker je najbolje, da gnojimo s hlevskim gnojem vsako tretje leto, potrebujemo torej na oral 300 mq, na ha pa 600 mq hlevskega gnoja. Ta količina zadostuje že sama in ni treba dodajati še umetna gnojila. Ako pa hlevskega gnoja ni dovolj, ga moramo nadomestiti z umetnimi.

S hlevskim gnojem gnojimo tako, da ga enakomerno raztrosimo po celem vinogradu in ga podkopljemo. Gnojimo v pozni jeseni v mesecih novembru in decembru. Del vinograda, ki smo ga gnojili s hlevskim gnojem lanske leto, letos seveda ne bomo gnojili, del vinograda pa, kjer smo gnojili s

hlevskim gnojem predlanskim, gnojimo letos z umetnimi gnojili, če jih imamo, ako smo takrat dali premalo hlevskega gnoja.

Kakor hitro bo odpadlo s trte listje, je tudi čas, da vinograd okopljemo. Jesensko oziroma zimsko kop izvršimo tako, da prekopljemo zemljo globoko, obenem pa jo potegnemo malo k trsu. Ako ne bomo odstranili rosnih korenin rajši pri vezi, storimo to pri globoki zimski kopu. Preden bo nastopil mraz, moramo zavarovati tudi letos spomladi posajeno trsje. To napravimo istočasno, ko izvršujemo globoko zimsko kop, moramo za to izvršiti naprej, da nas ne prehití mraz. Enoletne trse zagrnemo z zemljo tako, da so pokrite z zemljo rozge vsaj do četrtega očesa. Ako utegnemo, lahko posadimo manjkajoče trse tudi jeseni, ne smemo pa rezati sedaj rozg na eno oko, temveč

jih dobro zagrnemo z zemljo, rez pa izvršimo potem spomladi.

V kleti bomo dopolnili sode takoj, ko je končano glavno vrenje. Ker vina še dokipevajo, pustimo v sodu še nekoliko praznine, v pilke pa namestimo še kipelno veho ali pa dokipelno veho. Na splošno bodo mošti letos dobro povreli, ker je bilo ob trgatvi toplo. Vendar bo dobro, ako jim še enkrat premešamo droži, da bo sladkor čim bolj povrel. Ko bodo mošti popolnoma povreli, napolnimo sode popolnoma in jih zaprimo z navadnimi vehani.

Po trgatvi bomo pretočili tudi stara vina, ako jih imamo še kaj v kleti in če jih nismo pretočili že pred trgatvijo. Stara vina pretočimo sedaj tako, da pridejo čim manj z zrakom v stik.

POLJE IN TRAVNIK

V oktobru smo posejali ozimna žita. Deloma smo že pospravili peso, strniščno repo, korenje, zelje in druge pozne pridelke. Vendar nas čaka še veliko dela na polju pri spravljanju korenstva, ki ga je treba čimprej poruvati in spraviti pod streho. Pod kozolet ali lopami naj se dobro posuši, saj bo večji del mokro, nato šele ga spravimo v podsipnice ali kleti.

Če ne moremo spraviti vsega pridelka v kleti, je najbolje, da napravimo na suhem prostoru jamo-podsipnico, kjer se krompir in korenstvo še bolje ohrani kakor v toplih kletih. Jama naj bo izkopana čisto plitvo, 15—20 cm globoko, da ni pretopla. Gomolje in korenstvo očistimo mokre zemlje in ga nato zložimo v jamo tako, da ima kup obliko strehe. Kup bodi širok spodaj 1,5 do 2,5 m, visok pa, do 1 m. Ko je kup izpotovljen, ga pokrijemo najprej s slamo, nato pa s tanko plastjo zemlje. Slamo in zemljo je treba menjati, kakor hitro postane vlažna. Ko se krompir v kupu posuši in nastopijo hladni jesenski dnevi, je treba kup bolj na debelo pokriti z zemljo, tako da znaša skupna plast zemlje pol m. Priporoča se tudi, da se napravi pod kupom dušnik iz letev, povrhu kupa pa naj se polože svežnji koruznice, da more krompir in korenstvo tudi v kupu dihati in izparevati. Okoli kupa izkopljemo jarek z zadostnim padcem, da v podsipnico ne zateka deževnica in snežnica.

V novembru moramo začeti z jesenskim gnojenjem njiv, kamor bomo sadili prihodnje leto okopavine. Mora se pa jeseni drugače gnojiti v težki in drugače v lahki zemlji. V lahki zemlji lahko gnoj takoj globoko podorjemo, dočim priporočamo v težki zemlji plitvejšo podoravanje, in sicer zato, da ne pride gnoj v mokri, vlažni zemlji pregloboko, kjer se zaradi pomanjkanja zraka ne more

razkrajati. Razumljivo pa je, da mora plitve mu oranju slediti nato še globoka jesenska brazda, ki spravi gnoj nekako v srednjo plašč rodovitne zemlje.

V težki in vlažni zemlji pridelani krompir je bolj ali manj podvržen gnilobi. Zato ga je treba večkrat pregledati in nagnite gomolje odstraniti, da ne okužijo ostale zaloge. Skrbeti je tudi, da zaradi padavin ne stoji voda na setvah. Iztrebiti je treba vse odvodne jarke ali jih na novo izkopati, da se voda z ozimnih posevkov sproti odtoka. Na travnike bomo še pred pravo zimo razvozili gnojnice, da izpraznimo gnojnične jame, ki se nam bodo čez zimo spet napolnile. Kravjake bomo ob primernem vremenu raztrgali z grabljami in raztrosili kompost, ki da najučinkovitejši gnoj za travnike. Ta mesec je tudi čas, da si napravljamo nove komposte, ker dobimo veliko plevela in odpadkov z njiv ter blata iz odvodnih jarkov, ki jih bomo sedaj čistili. Kdor nima kompostov, naj za gnojenje travnikov vzame hlevski gnoj, ki pa mora biti popolnoma razkrojen. Samo ta in prihodnji mesec je čas za trošenja; pozimi gnoj manj zaleže, najmanj pa spomladi. Tudi za umetna gnojila so travniki hvaležni, zlasti če jih trosimo sedaj. Veliko naših travnikov je siromašnih na apnu, zato je učinek tega gnojila tako viden. Kot apnen gnojilo naj najbolj služi apneni prah, ki je odpadek pri žganju apna. Raztrositi ga je treba do 20 q na ha, da zaleže, a ta množina zadostuje potem za 5—6 let. Tudi branjanje travnikov je učinkovito jeseni, če to dopušča sneg. Konec novembra bo prišla travniška brana do veljave. Raztrgala bo travno rušo, izruvala mah, razdrila zemljo ter jo pomešala z gnojili. V razrito zemljo laže pride zrak in zimska vlaga, pa tudi mraz, ki jo bo napravil rodovitnejšo,